

**NVO IEGULDĪJUMS VIETĒJO IEDZĪVOTĀJU DZĪVES KVALITĀTES
UZLABOŠANĀ – BIEDRĪBAS “KRĀSLAVAS RAJONA PARTNERĪBA”
PIEMĒRS**

***THE CONTRIBUTION OF NGOs TO IMPROVING THE QUALITY OF LIFE
OF THE LOCAL POPULATION - EXAMPLE OF THE ASSOCIATION
„KRASLAVAS DISTRICT PARTNERSHIP”***

Aina Dzalbe

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, aina.dzalbe@gmail.com, Rēzekne, Latvija

Zinātniskā vadītāja: **Anda Zvaigzne**, Dr.oec., asociētā profesore

Abstract. *The study evaluates the contribution of non-governmental organizations (hereinafter - NGOs) to the development of local territories, based on the projects available to NGOs financed by the EU structural funds and the state budget in Latvia. Updated information on the impact of non-governmental organizations on improving the quality of life. The experience of the association “Kraslava District Partnership” in investing EU structural funds financing and implementing the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) “Leader Initiative” measure, project tenders in three municipalities of Latgale region has been analyzed. The activity of NGOs, implementation of “Leader Initiative” projects based on EU funds planning periods has been assessed. Proposals are provided to evaluate the contribution of projects implemented by NGOs to improving the quality of life.*

Keywords: *EU funds, NGOs, project, quality of life.*

Ievads

Pētījuma aktualitāte – nevalstiskās organizācijas (turpmāk - NVO) ļoti aktīvi iesaistās dažādos ES struktūrfondu, valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu finansētos projektu konkursos, kuru īstenošanas rezultātā tiek veicināta vietējās teritorijas attīstība un dzīves kvalitātes uzlabošana.

Hipotēze – pieejamais finansējums NVO projektu īstenošanai, palielina NVO lomu ne tikai pilsoniskās līdzdalības veicināšanā, bet arī dzīves kvalitātes uzlabošanā.

Pētījuma mērķis – izpētīt NVO ieguldījumu dzīves kvalitātes uzlabošanā, balstoties uz biedrības „Krāslavas rajona partnerība” piemēra.

Uzdevumi:

1. Raksturot finansējuma piesaistes iespējas NVO projektu īstenošanai.
2. Sniegt piemēru par biedrību „Krāslavas rajona partnerība”.

Pētījuma metodes: datu savākšanas metode – normatīvo aktu un dokumentu analīze; monogrāfiskā jeb aprakstošā metode; loģiski – konstruktīvā metode – no jau publicēto citu autoru datiem iegūtam zināšanām izveidoti secinājumi par NVO un dzīves kvalitāti; statistiskās analīzes metode – statistiskā novērošana; grafiskās metode – tabulu un attēlu veidošana.

Pētījuma periods: 2019.-2020. gads.

Pētījuma objekts: nevalstiskās organizācijas jeb biedrības.

Pētījuma priekšmets: nevalstisko organizāciju darbības ietekme.

Finansējuma piesaistes iespējas NVO

Atbilstoši Lursoft statistikas datiem Latvijā 2019. gadā bija reģistrēti 29447 fondi, nodibinājumi un biedrības jeb nevalstiskās organizācijas, kas darbojas visdažādākajās jomās, piemēram, interešu pārstāvniecībā, sociālā palīdzībā, vides un dzīvnieku aizsardzībā, kā arī daudzās citās (SIA Lursoft, 2020). Salīdzinot ar citiem Latvijas reģioniem, Latgalē reģistrētas tikai **2037 NVO, kas ir tikai 8,7 % no kopskaita valstī**, taču spriežot pēc Valsts ieņēmumu dienestam iesniegto ikgadējo finanšu atskaišu skaita, reāli darbojas tikai apmēram puse no reģistrētajām

organizācijām (šis rādītājs ir valstī kopumā), līdz ar to patiesais aktīvo NVO skaits ir vēl mazāks (Zugickis, 2019).

Kopš 2000. gadu sākuma ir pieejamas valsts budžeta programmas un dažādi fondi NVO aktivitāšu un iniciatīvu īstenošanai. Eiropas Savienības fondu vadības 2007.-2013.gada plānošanas periodā NVO, atbilstoši „Noslēguma ziņojumam Eiropas Komisijai par Darbības programmas „Cilvēkresursi un nodarbinātība” īstenošanu 2007.-2013.gada plānošanas periodā”, iesaistījās sekojošās Labklājības ministrijas aktivitātēs:

- līdzdalība politikas plānošanas un tiesību aktu projektu izstrādē (t.sk. ES struktūrfondu jomā),
- kā finansējuma saņēmēji ES struktūrfondu aktivitāšu projektos,
- kā pakalpojumu sniedzēji ES struktūrfondu aktivitāšu projektu ietvaros (piemēram, surdotulku pakalpojumi nedzirdīgo bezdarbnieku iesaistes atbalstam aktīvajos nodarbinātības pasākumos),
- kā darba devēji (piemēram, tādos aktīvās nodarbinātības pasākumos kā apmācība pie darba devēja, pasākumi noteiktām personu grupām u.c.),
- kā labuma guvēji vai mērķa grupas pārstāvji (tai skaitā, NVO darbiniekiem bija iespēja saņemt atbalstu mūžizglītības aktivitātē),
- līdzdalība ES fondu programmēšanas līmenī (priekšlikumu sniegšana, saskaņošana, projektu iesniegumu vērtēšanas kritēriju sabiedriskā apspriešana, darbs Uzraudzības komitejā),
- līdzdalība pakalpojumu izstrādē un attīstībā (t.sk. nozares konsultatīvo padomju ietvaros) (Latvijas Republikas Finanšu ministrija, 2017).

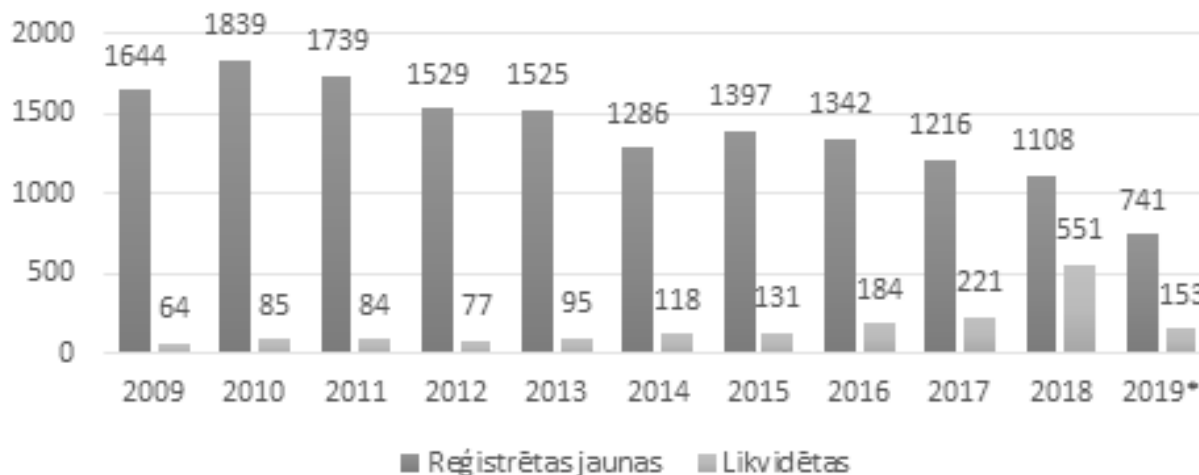
2015.gada nogalē Latvijā tika apstiprināts Kultūras ministrijas konceptuāls ziņojums „Par valsts finansēta nevalstisko organizāciju fonda izveidi”, kura mērķis ir „veicināt pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgu attīstību Latvijā, atbalstot aktivitātes iedzīvotāju līdzdalības un sadarbības procesiem, nodrošinot demokrātisku valsts pārvaldību un plašākas sabiedrības iesaisti sabiedrībai svarīgu jautājumu risināšanā, kvalitatīvu un sabiedrības interesēm atbilstošu lēmumu pieņemšanā un pakalpojumu sniegšanā” (Sabiedrības integrācijas fonds, 2019).

Papildus Labklājības un Kultūras ministriju atbalsta iespējām, sākot ar 2007.-2013.gada plānošanas periodu, NVO tiek piedāvāts piesaistīt finansējumu no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, izmantojot Leader pieejas pasākumu. „LEADER ir mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstībai, kuras rosina sabiedrību meklēt jaunus risinājumus esošajām lauku problēmām. LEADER būtība ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkam laukos, domājot gan par ekonomiskajiem, sociālajiem uzlabojumiem un vides saglabāšanas iespējām” (Lauku atbalsta dienests, 2020.) Leader pieejas pasākuma īstenošanu koordinē Lauku atbalsta dienests, bet uzrauga Zemkopības ministrija.

Papildus pieejamajam ES struktūrfondu finansējumam un finansējumam no valsts budžeta, katrā pašvaldībā ir pieejami pašvaldību organizēti konkursi vietējo iniciatīvu veicināšanai, kuros arī var piedalīties NVO un īstenot savas ieceres vietējās pašvaldības mērogā.

Secinājums, ja NVO ir aktīva un vēlas uzņemt atbildību par projekta rezultātiem, to ilgtspējīgu uzturēšanu, tad ir pieejamas dažādas iespējas kā paaugstināt biedrības kapacitāti aktivitāšu īstenošanā, gūt pieredzi projektu realizēšanā un piesaistīt finansējumu dzīves kvalitātes uzlabošanai gan pilsētās, gan lauku teritorijās.

Pēdējo desmit gadu laikā, kā vērienīgākie NVO finansējuma avoti ir dažādi projektu konkursi (gan no ES fondiem, gan valsts budžeta), ziedojumi un saimnieciskā darbība. Par pieejamo finansējumu liecina arī strauja NVO reģistrēšanas dinamika (1. attēls).

1.attēls. Sabiedrisko organizāciju, to apvienību, biedrību un nodibinājumu reģistrēšanas un likvidēšanas dinamika (SIA Lursoft, 2019)

Pateicoties finansējuma iespējām ir mainījusies sabiedrības līdzdalības pakāpe dzīves kvalitātes uzlabošanā. NVO īsteno projektus ne tikai saistītus ar labdarības, filantropijas un pilsoniskās līdzdalības veicināšanas aktivitātēm, bet arī iesaistās teritorijas attīstībā un infrastruktūras uzlabošanā. Sevišķi tas ir aktuāli lauku teritorijās, jo „lauku apvidos dzīvojošo cilvēku dzīves kvalitāte Eiropas Savienībai ir ne tikai politiski nozīmīga tēma, bet ir arī ļoti aktuāla, ņemot vērā mēģinājumus modernizēt kopējo lauksaimniecības politiku, kas ir lauku attīstība neatņemama sastāvdaļa” (Foti, 2019).

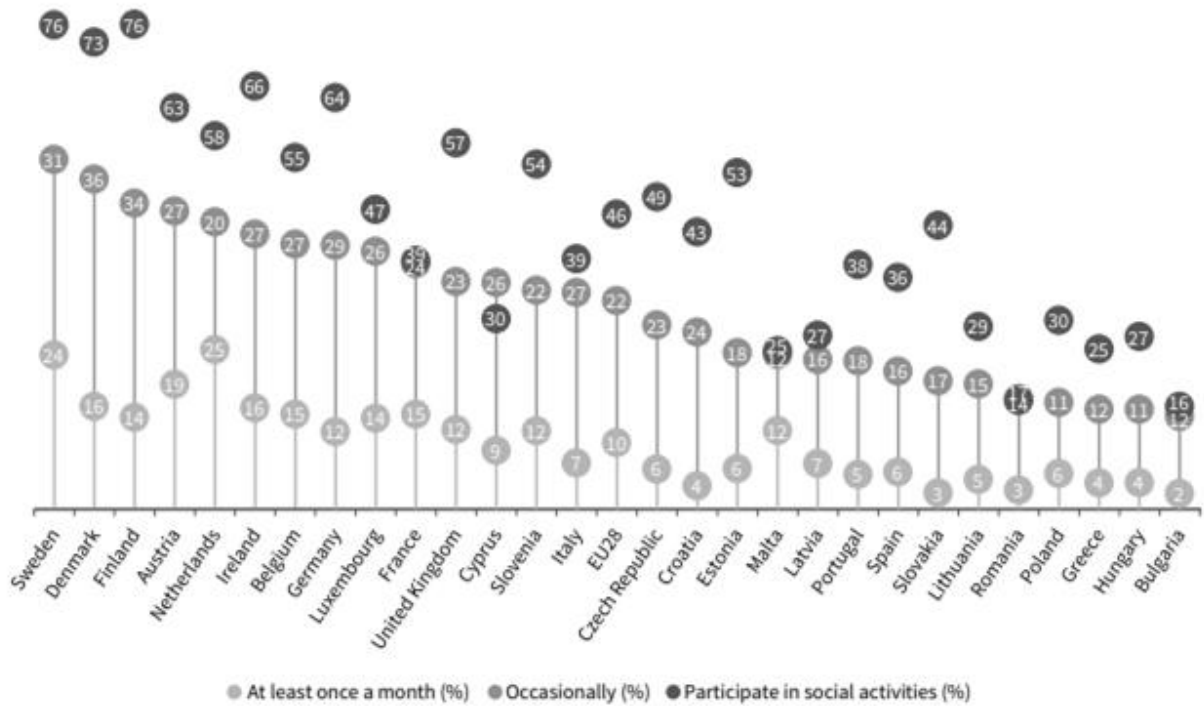
NVO un dzīves kvalitātes līmenis

Latvijā nevalstisko organizāciju darbību nosaka 30.10.2003. pieņemts „Biedrību un nodibinājumu likums”, kura mērķis ir sekmēt demokrātiskas un pilsoniskas sabiedrības nostiprināšanu. Iedzīvotāju līdzdalība veicina sabiedrības informētību, iespēju līdzdarboties un uzņemties atbildību par lēmumiem, tādā veidā veicinot dzīves kvalitātes līmeņa celšanos (*Biedrību un nodibinājumu likums, 2003*).

„Dzīves kvalitāte ir daudzdimensionāls jēdziens, kas raksturo indivīda, sociālo grupu un sabiedrības vispārējo labklājības līmeni, tas veidojas no daudzām komponentēm, kas objektīvi ietekmē cilvēku dzīvi un subjektīvi izpaužas kā apmierinātības līmenis ar dzīvi” (*Stepčenko, 2006*).

Analizējot valstu attīstības līmeni tiek ņemts vērā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes līmenis, apmierinātība un labsajūta, taču kā skaidro S.Beslerova un J.Dzuričkova savā darbā, dzīves kvalitāte ir ļoti sarežģīts jēdziens, taču katras valsts iedzīvotāju dzīves kvalitāti ietekmē dažādu faktoru mijiedarbība, piemēram, ekonomiskā, sociālā, kultūras un vides faktoru iedarbība (*Beslerovā, Dzuričkovā, 2014*).

Latvijā, ņemot vērā kopējo iedzīvotāju skaitu (atbilstoši CSP datiem 1 919 968 iedzīvotājs uz 08.01.2020.) un kopējo biedrību skaitu (29 447 NVO), ir ļoti augsta iedzīvotāju iniciatīva iesaistīties NVO darbībā (2.attēls). Var secināt, ka iedzīvotāji ir ieinteresēti pilsoniskās līdzdalības jautājumu risināšanā, kā arī ņemot vērā NVO pieaugošo interesi investēt fondu līdzekļus, lai īstenotu aktivitātes dzīves kvalitātes līmeņa celšanai, iedzīvotāji ir apņēmības pilni, uzņemties atbildību par attīstības iespējām un veicināt izaugsmi.

Notes: Percentages indicate those who volunteered at least occasionally in any type of organisation listed in Q29 (see Figure 33). Q27 'How frequently do you do each of the following? d. Participate in social activities of a club, society or association'. All answer categories apart from 'never'. EU28 data.

eurofound.link/0034

2.attēls. Iesaistīšanās neapmaksātā brīvprātīgā darbā un organizētās sabiedriskās aktivitātēs pa valstīm un biežumu (2016) (Ahrendt, 2018, 95)

Pašvaldībām jāpievērš lielāka uzmanība NVO īstenoto projektu nozīmei un jāapkopo informāciju par NVO līdzfinansētiem pasākumiem, aprēķinot ieguldījumu pašvaldības teritorijas dzīves kvalitātes uzlabošanā.

Fakts, ka Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam ir atvēlēta atsevišķa loma pilsoniskās sabiedrības attīstībai, norāda uz būtisku NVO lomu ES fondu 2021.-2027. gada plānošanas periodā (*Pārresorsu koordinācijas centrs, 2020*).

N. N. Ivašinenko un M. L. Teodorovičs savā pētījumā norāda, ka Latvijā NVO ir vairāk iespēju atrast finansējumu, izmantojot vietējās attīstības Eiropas programmas, nekā vietējām pašvaldībām. Kā rezultātā var šķist, ka NVO ir neatkarīgas no vietējā varas un uzņēmējiem, pateicoties iespējai saņemt atbalstu no ES fondiem (*Ivashinenko, Teodorovich, 2018*).

Biedrības „Krāslavas rajona partnerība” piemērs

Biedrība „Krāslavas rajona partnerība” ir dibināta 2006.gadā ar mērķi veicināt ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību bijušā Krāslavas rajona teritorijā, iesaistot organizācijas un iedzīvotājus vietējā līmeņa problēmu risināšanā. Mērķa veiksmīgai sasniegšanai biedrības darbā iesaistījās vietējie uzņēmēji, nevalstisko organizāciju un pašvaldību pārstāvji. Biedrības veiksmīgai funkcionēšanai ir izveidota pārstāvju institūcija – padome, kura ir atbildīga par integrētās attīstības stratēģijas ieviešanu biedrības darbības teritorijā. Padome sastāv no deviņiem cilvēkiem, ko ievēl biedrības kopsapulcē. Padome izveidota ievērojot partnerības principu, kas paredz, ka no katra sektora: valsts iestādes un pašvaldības, uzņēmējdarbības un NVO, tiek ievēlēti ne vairāk kā 3

locekļi. Atsevišķi padomē esošie organizāciju pārstāvji (ekonomiskie un sociālie partneri) pārstāv lauksaimnieku, lauku sieviešu un jauniešu intereses.

2008.gadā biedrība izstrādāja „Krāslavas rajona partnerības integrētās attīstības stratēģija 2009.-2013. gadam”, kuru iesniedza izvērtēšanai Lauku atbalsta dienesta un Zemkopības ministrijas koordinētā pasākumā „Leader pieeja” (*Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”, 2008*). Rezultātā stratēģijas aktivitāšu īstenošanai tika piešķirts finansējums no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (turpmāk - ELFLA).

ELFLA finansējums tika paredzēts projektu konkursiem biedrības darbības teritorijā. Projektu konkursos varēja piedalīties gan vietējās pašvaldības, gan citas NVO, gan uzņēmēji un fiziskas personas. 2009.-2013. gada stratēģijas galvenais mērķis bija bijušā rajona teritorijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošana, radot dzīvošanai un darbam labvēlīgu, sakoptu, mūsdienīgu un radošu vidi.

2007.-2013.gada plānošanas perioda laikā biedrības teritorijā tika īstenoti 99 projekti, kas tika iesniegti sekojošās prioritātēs un to aktivitātēs:

1. Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem:
 - 1.1. Jaunu dabas un kultūras objektu izveide un esošo objektu sakārtošana sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem.
 - 1.2. Iedzīvotāju pulcēšanās vietu, interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas vietu izveidošana un atjaunošana.
 - 1.3. Kultūras mantojuma/tradīciju saglabāšana un attīstīšana.
2. Pakalpojumu pieejamības, kvalitātes un sasniedzamības uzlabošana:
 - 2.1. Pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem.
 - 2.2. Jaunu pakalpojumu izveidošana un sasniedzamības veicināšana vietējiem iedzīvotājiem.
3. Konkurētspējas veicināšana:
 - 3.1. Lauksaimniecības produktu ražošana un pirmapstrāde.
 - 3.2. Lauksaimniecības produktu pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos.

Iesniegto un veiksmīgi īstenoto projektu skaits norāda uz iedzīvotāju, vietējo organizāciju interesi un spēju īstenot dzīves kvalitāti un apstākļus veicinošus pasākumus. Turklāt jāpiebilst, ka NVO radīja plašu aktivitāšu klāstu ar inovatīvām idejām, kā veicināt novadu vai konkrētu pagastu atpazīstamību, kā par samērīgiem līdzekļiem īstenot vērienīgus ieguldījumus sabiedrisko aktivitāšu īstenošanā.

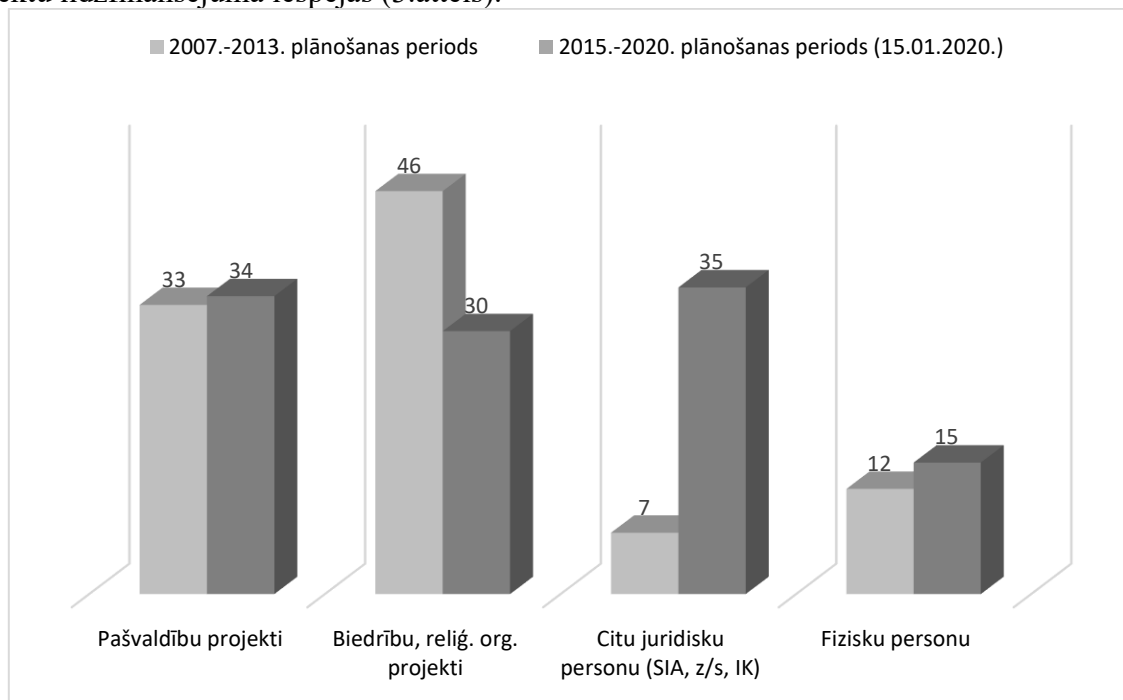
Biedrība „Krāslavas rajona partnerība” turpināja 2007.-2013.gadā aizsāktās aktivitātes un 2016.gadā izstrādāja biedrības darbības teritorijas sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju 2015.-2020.gadam. Stratēģija saņēma Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) finansējumu arī tekošajā plānošanas periodā, kā rezultātā šobrīd tiek ieviestas aktivitātes:

1. Veicināt ilgtspējīgas uzņēmējdarbības vides attīstību un vietējās ekonomikas stiprināšanu:
 - 1.1. Atbalsts jaunu produktu un pakalpojumu radīšanai, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšanai, to realizēšanai tirgū, kā arī kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai, darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanai.
 - 1.2. Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei, tai skaitā pašu saražotās produkcijas iepakojšanai, tās realizēšanai tirgū, kā arī kvalitatīvu darba apstākļu radīšanai, darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanai.
 - 1.3. Atbalsts vides radīšanai vai labiekārtošanai, kurā tiek realizēta vietējā produkcija, un jaunu realizācijas veidu īstenošanai un atpazīstamības tēla veidošanai, kā arī darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanai.
2. Veicināt kvalitatīvu dzīves vide attīstību un nodrošinātas iespējas radošai un profesionālai izaugsmei biedrības teritorijā:

2.1. Atbalsts vietējās teritorijas, ieskaitot dabas un kultūras objektu, sakārtošanai pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai.

2.2. Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem.

Vērtējot abu plānošanas periodu projektu iesniedzējus pēc juridiskā statusa, lielākais pārsvars ir NVO iesniegto projektiem, neskatoties uz to, ka pašvaldībām un uzņēmējiem ir lielākas projektu līdzfinansējuma iespējas (3.attēls).

3.attēls. **Projektu skaits pēc iesniedzēju juridiskā statusa** (autores veidots pēc Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”, 2018)

Abu plānošanas periodu laikā biedrības „Krāslavas rajona partnerība” teritorijas projektiem tika piesaistīts finansējums no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai šādā apmērā:

- 2007.-2013.gada plānošanas periodā (līdz 2015.gadam) – 1 038 019,36 EUR.
- 2014.-2020.gada plānošanas periodā (līdz 2022.gadam) – 2 536 741,03 EUR.

Līdz šim Latvijā ir maz pētīta NVO konkurētspēja un NVO attīstības iespējas, kas saistītas ar biedrības saimnieciskās darbības attīstību. Lielākoties NVO tiek uztvertas kā pilsoniskās līdzdalības un brīvprātīgā darba veicinātājas. Taču ņemot vērā biedrības „Krāslavas rajona partnerība” pieredzi projektu konkursos, kur lielākais iesniegto projektu skaits ir tieši no NVO, ir vērts aizdomāties par NVO saimnieciskās darbības attīstību.

Pašvaldību atbalsts NVO pasākumu un projektu īstenošanai varētu būt arī konsultācijas par NVO saimnieciskās darbības veikšanas iespējām, t.sk. dažādi piedāvājumi par peļņas gūšanas veidiem, kas atšķiras no ierastās NVO saimnieciskās darbības.

B. Čarlestons u.c. savā darbā norāda, ka NVO konteksts ir atšķirīgs no tradicionālajiem biznesa peļņas gūšanas mērķiem ar dažāda veida izaicinājumiem, jo īpaši saistībā ar atbilstošas apmācības nodrošināšanu par komandu vadīšanu un darbu ar vietējiem projekta partneriem (Charleston, Gajewska-De Mattos, Chapman, 2018).

Biedrībai „Krāslavas rajona partnerība” nepieciešams apkopot un publicēt informāciju par Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai finansēto NVO projektu rezultatīvajiem rādītājiem: ieguldījumiem infrastruktūrā, sabiedriskajām aktivitātēm, pasākumu dažādošanu. Tas sniegtu uzskatāmu piemēru gan pašvaldībām, gan uzņēmējiem, gan vietējiem iedzīvotājiem, ka

NVO, pateicoties pieejamajam finansējumam projektu īstenošanai, var uzlabot vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Biedrība sadarbībā ar kādu vienu vairākām savas darbības teritorijas pašvaldībām varētu veikt izpēti par NVO ieguldījumu pašvaldību teritoriju attīstībā.

Secinājumi un priekšlikumi

Secinājumi:

1. NVO tiek skatītas kā pilsoniskās līdzdalības un brīvprātīgā darba veicinātājas, taču netiek vērtēts NVO ieguldījums vietējo teritoriju attīstībā caur biedrību īstenojamiem ES fondu un valsts budžeta finansētiem projektiem.
2. Ja NVO ir aktīva un vēlas uzņemties atbildību par projekta rezultātiem, to uzturēšanu, tad ir pieejamas dažādas iespējas kā paaugstināt biedrības kapacitāti aktivitāšu īstenošanā, gūt pieredzi projektu realizēšanā un piesaistīt finansējumu dzīves kvalitātes uzlabošanai gan pilsētās, gan lauku teritorijās.
3. Par pieejamo finansējumu liecina arī strauja NVO reģistrēšanas dinamika pēdējo desmit gadu laikā.
4. Latvijā, ņemot vērā kopējo iedzīvotāju skaitu un kopējo biedrību skaitu, ir ļoti augsta iedzīvotāju iniciatīva iesaistīties NVO darbībā.
5. Līdz šim Latvijā ir maz pētītas NVO konkurētspēja un NVO attīstības iespējas, kas saistītas ar biedrības saimnieciskās darbības attīstību.
6. Pētījuma rezultātā tika apstiprināts, ka pieejamais finansējums NVO projektu īstenošanai, palielina NVO lomu dzīves kvalitātes uzlabošanā.

Priekšlikumi:

1. Biedrībai „Krāslavas rajona partnerība” apkopot un publicēt informāciju par NVO projektu rezultātā īstenoto projektu rezultatīvajiem rādītājiem: ieguldījumiem infrastruktūrā, sabiedriskajām aktivitātēm, pasākumu dažādošanu.
2. Pašvaldībām apkopot informāciju par NVO līdzfinansētiem pasākumiem un aprēķināt ieguldījumu teritorijas dzīves kvalitātes uzlabošanā.
3. Biedrībai „Krāslavas rajona partnerība” veikt izpēti par NVO ieguldījumu pašvaldību teritoriju attīstībā.
4. Pašvaldību NVO koordinatori vai uzņēmējdarbības speciālistiem, apsvērt NVO saimnieciskās darbības veikšanas iespējas, atšķirīgas no ierastiem peļņas gūšanas veidiem.

Izmantotie avoti un literatūra

1. *Biedrību un nodibinājumu likums* (2003). Latvijas Republikas likums. <https://likumi.lv/ta/id/81050-biedribu-un-nodibinajumu-likums>, sk. 03.01.2020.
2. Ahrendt, D., Anderson, R. et. all (2018). Participation in society and community involvement. *Eurofound. European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, pp. 94-102. Retrieved 16.01.2020 from <https://www.eurofound.europa.eu/lv/publications/report/2017/fourth-european-quality-of-life-survey-overview-report>
3. Beslerová, S., Dzuričková, J. (2014). Quality of Life Measurements in EU Countries. *Procedia Economics and Finance*, 12, pp.37-47. Retrieved 10.01.2020 from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567114003189?via%3Dihub>
4. Biedrība „Krāslavas rajona partnerība” (2008). Krāslavas rajona partnerības integrētās attīstības stratēģija 2009.-2013. gadam. <http://www.kraslavaspartneriba.lv/index.php?p=7564&lang=1379> Sk. 12.01.2020.
5. Biedrība „Krāslavas rajona partnerība” (2018.) Biedrības “Krāslavas rajona partnerība” darbības teritorijas sabiedrības virzīta vietējā attīstības stratēģija 2015.-2020. gadam. https://kraslavaspartneriba.lv/docs/1039/PDF/new_KRP_SVVA_strategija_2019-2020.pdf Sk. 12.01.2020.

6. Charleston, B., Gajewska-De Mattos, H., Chapman, M. (2018). Cross-cultural Competence in the Context of Ngos: Bridging the Gap Between `Knowing` and `Doing`. *International journal of human resource management*, 29 (21), pp. 3068-3092. Retrieved 13.01.2020. from https://apps.webofknowledge.com/full_record.do?product=WOS&search_mode=GeneralSearch&qid=5&SID=D5iXZe3ej9hjvnFu2MA&page=1&doc=1
7. Foti, K. (2019). Is Rural Europe Being Left Behind? *Eurofound. European Quality of Life Survey 2016: Quality of life, quality of public services, and quality of society*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, pp.1-24 p. Retrieved 15.01.2020 from <https://www.eurofound.europa.eu/lv/publications/policy-brief/2019/is-rural-europe-being-left-behind>
8. Ivashinenko, N.N., Teodorovich, M.L. (2018). The Role of NGOs in Local Development: Latvian and Russian Cases. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, pp. 369-376. Retrieved 12.01.2021 from <https://www.futureacademy.org.uk/files/images/upload/CIEDR2018F41.pdf>
9. Latvijas Republikas Finanšu ministrija (2017). *Noslēguma ziņojums Eiropas Komisijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda darbības programmu īstenošanu 2007.-2013.gada plānošanas periodā*. <https://www.esfondi.lv/gadskartejie-es-fondu-ieviesanas-zinojumi>, sk. 06.01.2020.
10. Lauku atbalsta dienests (2020). *LEADER pieejas īstenošana 2007-2013*. <http://www.lad.gov.lv/lv/atbalsta-veidi/projekti-un-investicijas/leader/leader-pieejas-istenosana/>, sk. 11.01.2020.
11. Pārresorsu koordinācijas centrs (2020). *Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2021.-2027. gadam*. <https://www.pkc.gov.lv/nap2027-pirmas-redakcijas-publika-apsriesana/nap2027-1-redakcija>, sk. 08.01.2020.
12. Sabiedrības integrācijas fonds (2019). *NVO fonds*. https://www.sif.gov.lv/index.php?option=com_content&view=category&id=422&Itemid=271&lang=lv, sk. 11.01.2020.
13. SIA Lursoft (2019). *Nevalstisko organizāciju ieņēmumi 2018.gadā – 463,47 milj. EUR*. <https://blog.lursoft.lv/2019/09/20/nevalstisko-organizaciju-ienemumi-2018-gada-46347-milj-eur/>, sk. 15.01.2020.
14. SIA Lursoft datubāze (2020). *Biedrības un nodibinājumi, sabiedriskās organizācijas*. <https://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Biedribas-un-nodibinajumi-sabiedriskas-organizacijas>, sk. 06.01.2020.
15. Stepčenko, A. (2006). Dzīves kvalitātes indikatori Eiropas Savienībā. Metodoloģiski jautājumi. *Latvijas Universitātes raksti: Ekonomika*, 701. sēj., 142. – 154. lpp.
16. Zuģickis, O. (28.02.2019.). *Apkopoti statistikas dati par Latgales nevalstiskām organizācijām*. <https://lpr.gov.lv/lv/2019/apkopoti-dati-par-latgales-nevalstiskam-organizacijam/#.XVrrpeMzbIV>, sk. 06.01.2020.

Summary

Over the last ten years, the number of non-governmental organizations in Latvia has grown rapidly. The associations actively participate in project tenders financed by the European Union Structural Funds and implement projects not only for philanthropic purposes, but also to promote the development of the local area and improve the quality of life. As a result, it can be said that the degree of public participation in improving the quality of life is also changing. In Latvia, taking into account the total population (according to the CSB data 1 919 968 inhabitants, 08.01.2020) and the total number of associations (29 447 NGOs), there is a very high initiative of the population to get involved in the activities of NGOs. In the National Development Plan of Latvia 2021-2027. (Cross-sectoral Coordination Center, 2020) has a separate role for the development of civil society, pointing to the important role of NGOs in the EU funds 2021-2027. annual programming period.